

Oponentský posudek na habilitační práci PhDr. Věry Šustíkové, Ph.D.

Fibichova Hippodamie a Hippodamie Vrchlického

Vydalo Národní muzeum Praha, 2016, 386 stran, ISBN 978-80-7036-492-5

Muzikoložka PhDr. Věra Šustíková, Ph.D. je odbornou pracovnící Českého muzea hudby v Praze, současně externí pedagožkou pražské DAMU (2002–2012) a od roku 2018 externí pedagožkou HAMU. Dlouhodobě se věnuje problematice melodramu, především z hlediska vztahu slova a hudby, jeho historickým tradicím, ale i současné interpretaci a popularizaci v dnešním kulturním životě. A to v duchu svého projektu *Znovuoživení koncertního melodramu*. V roce 1998 se zasloužila o založení a následně každoroční pořádání Mezinárodního festivalu koncertního melodramu Praha, festivalu, jenž je od roku 2018 prezentován pod názvem Melodramfest, a Mezinárodní soutěže Zdeňka Fibicha v interpretaci melodramů. V roce 2000 se V. Šustíková stala předsedkyní Společnosti Zdeňka Fibicha, v jejímž čele stojí dosud. Díky její usilovné práci muzikologického, uměleckého, pedagogického i popularizačního charakteru melodram úspěšně promlouvá k českému publiku, hudebníkům i recitátorům v široké škále věkových kategorií. Své poznatky z oblasti melodramu uveřejnila v řadě prací knižního typu, odborných studiích a přednáškách, jmenujme příkladně publikace *Zdeněk Fibich a český koncertní melodram* (Olomouc: Univerzita Palackého, 2014) či *Nová vlna koncertního melodramu* (Praha: Národní muzeum, Společnost Zdeňka Fibicha, 2017).

Knižní publikace *Fibichova Hippodamie a Hippodamie Vrchlického* (Praha: Národní muzeum, 2016) je logickým vyústěním vědeckých postupů V. Šustíkové, která získala patřičné odborné vybavení již díky svému dvojborovému studiu bohemistiky a hudební vědy na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Detailní znalost jednotlivých melodramů Z. Fibicha a jeho kompozičních zásad jí umožnily v dějinách melodramu naprosto ojedinělou skutečnost, kdy autorsky zpracovala průřez třemi celovečerními částmi scénického komplexu Fibichovy Hippodamie – Námluvy Pelopovy, Smír Tantalův a Smrt Hippodamie – do programu jednoho večera. Premiéra koncertního provedení tohoto znění se s velkým úspěchem uskutečnila v roce 2010 v Olomouci u příležitosti Mezinárodní vědecké konference s názvem *Zdeněk Fibich, středoevropský skladatel konce 19. století*.

Předložená práce je zcela logicky podle obsahu rozdělena do dvou zásadních částí. Teoretickým úvodem do celé problematiky se stává rozsáhlý oddíl, členěný do čtyř kapitol,

s názvem *Studie: Geneze melodramatického cyklu Hippodamie a dvojí podoba textu*. V. Šustíková si zde zmapovala podloží pro stěžejní druhou část knihy, kde předkládá *Kritickou edici libreta Hippodamie* včetně vydavatelské zprávy. Práci doplňuje nezbytný *soupis pramenů a literatury a česko-anglické resumé*.

Úvodní *Studie* je zahájena prvním kapitolou, jež je věnovaná *Mezinárodnímu významu Hippodamie a stavu vědeckého bádání*. V. Šustíková zde zdokumentovala zcela detailní znalost tematických lexikálních hesel a monografických textů muzikologického i literárněvědného typu, na straně 16 vyslovuje své zásadní hodnocení: „*Fibichův melodramatický cyklus je unikátní umělecké dílo, které nenašlo ani ve světové literatuře pokračovatele. Díky svému výlučnému postavení v evropské kultuře k sobě přitahoval a stále přitahuje zájem badatelů – muzikologů i literátů. Ač výzkum dosud probíhal víceméně nezávisle na sobě, je nesporné, že ‚Hippodamie‘ má mimořádné postavení nejen v tvorbě Zdeňka Fibicha, ale i v tvorbě Jaroslava Vrchlického.*“ Následující druhá kapitola s názvem *Vznik a struktura cyklu* zachycuje vývoj postojů obou autorů k dějové složce trilogie, která není zakotvena v historických faktech, básnickou fabulí však řeší různorodé otázky pravdy a smyslu života. Fibichova kompozice podle jeho tvůrčích principů specifikuje souznění s dějem a charakterem postav prostřednictvím příznačných motivů, ve *Smrti Hippodamie* autorka uvádí více než třicet těchto motivů (s. 37). Možná, že by autorka mohla zařadit notové ukázky prezentované až ve čtvrté kapitole *O čem vypovídají prameny* (s. 61–81) již zde, což by nesporně optimálně dokreslilo výklad hudebně psychologické podstaty Fibichových kompozičních záměrů. Fibich takto prezentuje svou geniální schopnost vnímat a respektovat zvláštnosti básnického slova. Třetí oddíl první části s názvem *Uvedení Hippodamie a proměny jejího chápání* sumarizuje sled jevištního provedení jednotlivých částí i celé trilogie Hippodamie na konci 19. a ve 20. století, především v jeho počátečních desetiletích, v Praze, dalších českých městech i v zahraničí. V následující kapitole *O čem vypovídají dochované prameny* V. Šustíková zásadním způsobem usiluje o zpřesnění a novodobé ujasnění poznatků o tvůrčím procesu vzniku díla a individuálním přínosu každého z autorů. Autorka textu zde díky detailnímu srovnání Vrchlického libreta s finální podobou textu ve Fibichově partituruře (s. 76–105) demonstruje zásadní Fibichův přínos pro výslednou literární podobu celé trilogie.

Druhý oddíl předložené publikace představuje *Kritická edice libreta Hippodamie*. Pracovní východisko konstatuje V. Šustíková v předložené knize na straně 364 v badatelsky nezbytné

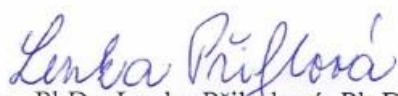
vydavatelské zprávě: „Základem první kritické edice libret všech tří dílů *Hippodamie* jsou autografy partitur Zdeňka Fibicha, které sice nikdy nevyšly tiskem, ale podle nich byly pořizovány veškeré opisy provozovacího materiálu.“ Básnické texty všech tří částí jsou zde v *kritické edici* uváděné doslovně, poznámkový aparát přináší vždy přesné poznámky týkající se změn v textu oproti „klavírní verzi“ (podle autorčiny terminologie v podstatě jistá obdoba klavírního výtahu orchestrální partitury) Fibicha či jediného dochovaného autografu Vrchlického.

Edice se takto snaží zachovat co nejvěrnější podobu zhudebněného textu, opravuje pouze drobné nepřesnosti, příkladně interpunkci či zastaralý pravopis dnešních termínů, tak, aby neporušila pětistopý blankvers. V seznamu *použitých pramenů* hrají velkou roli Fibichovy a Vrchlického dochované rukopisy, tisky a zvukové nahrávky, v *literárních zdrojích* potom monografie, počtem dominující články v periodikách a sbornících a nezbytná lexikální hesla.

Závěrečné shrnutí:

Předloženou práci považuji za naprosto výjimečnou ve sféře hudebně historické a analytické, literární a jazykovědné, dramaturgicko realizační i hudebně pedagogické. Trilogie *Hippodamie* je zde představena jako ojedinělá hodnota české literární a hudební historie. Autorka se zcela profesionálním způsobem vyrovnala se zvolenou problematikou a nabídla zde překvapivou šíři poučených badatelských postupů a úhlů pohledů. Ačkoliv dílu Zdeňka Fibicha a Jaroslava Vrchlického bylo věnováno mnoho dílčích monografických studií, tato práce je zcela zvláštní právě díky detailně zpracované *Kritické edici libreta Hippodamie*, jež je příkladem moderní ediční práce jako výsledku mezioborového výzkumu.

Po stránce celkově muzikologického, literárně vědného i jazykově stylistického vybavení a knižně grafického řešení je práce na vysoké úrovni a splňuje požadavky kladené na habilitační práci. Proto ji doporučuji k postoupení do závěrečné fáze habilitačního řízení HAMU v Praze.



Doc. PhDr. Lenka Příbylová, Ph.D.

Katedra hudební výchovy

Pedagogická fakulta Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem

Ústí nad Labem 25. 11. 2020